

Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Değerleri ve Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki

Gülcihan Arkan¹, Yaprak Sarıgöl Ordin², Meryem Öztürk Haney³

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

³Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Gülcihan Arkan, Öğr. Gör. Dr.
Yaprak Sarıgöl Ordin, Doç. Dr.
Meryem Öztürk Haney, Doç. Dr.

İletişim:

Öğr. Gör. Dr. Gülcihan Arkan
Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir,
Türkiye

Tel: +90 232 412 47 74

E-Posta: gulcihan.48@gmail.com

Gönderilme Tarihi : 20 Kasım 2017

Revizyon Tarihi : 19 Aralık 2017

Kabul Tarihi : 25 Aralık 2017

ÖZET

Amaç: Araştırma hemşirelik öğrencilerinin tükenmiş düzeyleri ve mesleki değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Çalışma Planı: Bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı tipte olup İzmir ilinde bir Hemşirelik Fakültesi'nin lisans öğrencileri (n=469) ile Nisan-Haziran 2017 tarihi arasında yürütülmüştür. Veriler, Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu, Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu ve Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği-Revize ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, iki bağımsız ortalama arasında ki farkın önemlilik testi, tek yönlü varyans ve korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: İkinci sınıf öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamasının (16.02±4.62) diğer sınıflardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05). Hemşirelik bölümünü isteyerek tercih etmeyen, hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olmayan, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olmayan, mesleki değerlerle ilgi eğitim almayan, sosyal aktivitelere katılmayan öğrencilerin tükenmişlik, duyarsızlaşma puan ortalamaları yüksek, yetkinlik ve mesleki değerler puan ortalamalarının daha düşük olduğu bulunmuştur (p<0.05). Öğrencilerin mesleki değerler puanı ile tükenmişlik (p=0.308), duyarsızlaşma puanları arasında negatif yönde ve yetkinlik puanları arasında pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir (p=0.00).

Sonuç: Bu çalışmaya göre, hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri arttıkça mesleki değerleri azalmaktadır.

Anahtar sözcükler: Mesleki değerler, etik, tükenmişlik, hemşirelik öğrencileri

THE RELATIONSHIP BETWEEN NURSING STUDENTS' BURNOUT LEVELS AND THEIR PROFESSIONAL VALUES

ABSTRACT

Objective: The study was performed with the aim of examining the relationship between nursing students' burnout levels and professional values.

Study Design: This cross-sectional and descriptive study was conducted with the undergraduate students of a nursing faculty in İzmir (n=469) between April 2017 and June 2017. The study data were collected using the Socio-Demographic Characteristics Questionnaire, Maslach Burnout Inventory - Student Survey and Nurses Professional Values Scale - Revised. The data were assessed using the descriptive statistics, the test for the significance of the difference between the two-independent means, one-way variance and correlation analysis.

Results: The mean burnout score of the second-grade students (16.02±4.62) was higher than that of the students in the other grades (p<0.05). While the mean burnout and depersonalization scores of the students who did not choose the profession of their own free will, who were not pleased with studying in the nursing department, who were not members of nursing student association, who did not have training on professional values, and/or who did not participate in social activities were higher, their mean competence and professional values scores were lower (p<0.05). While the correlation between the students' professional values scores and their burnout and depersonalization scores was negative (p=0.308), the correlation between their professional values scores and competence scores was positive (p=0.00).

Conclusion: According to the study, the nursing students' professional values decreased as their burnout levels of increased.

Key words: Professional values, ethics, burnout, nursing students

Mesleki değerlerin, hemşirelik davranışlarını belirleme ve bakım eyleminin oluşturulmasında temel yapı taşı olan hemşirelik felsefesinin geliştirilmesinde önemli bir yeri vardır (1). Hemşireler bireye bakım verirken, davranış ve tutumlarını savunurken, gerekçelerini açıklarken ve etik ikilemlerle karşılaştığında karar verirken kişisel değerlerinin ötesinde mesleki değerleri ile hareket etmelidir (1,2). Mesleki değerlerin içselleştirilmesi güvenli, kaliteli ve etik bir bakımı sürdürme için bir çerçeve oluşturarak bireyin mesleki sorumluluğuna katkıda bulunur (3). Bununla birlikte, hemşirelerin değerlerinin farkında olması en değerli varlık olarak gördüğü insanın yaşamına, onuruna, bireyselliğine, bütünlüğüne, değerlerine ve kararlarına saygı duyarak nitelikli bakım vermesini sağlar (4).

Mesleki değerlerin içselleştirilmesi öğrencilik döneminde başlamaktadır ve mezuniyet sonrasındaki mesleki sosyalleşme sürecinde gelişmeye devam etmektedir (3,5-8). Bu nedenle, hemşirelik öğrencilerindeki mesleki değerlerin gelişimi gözden kaçırılmamalıdır (7). Öğrencilerin mesleki değerlerinin incelendiği çalışmalarda, gelişen değerlerin önemli boyutunu insan onuruna saygı, güven ve bakım oluşturmakla birlikte eğitimlerinin başlangıç yıllarında çoğunlukla klinik bakım ve hasta-hemşire ilişkileri yönünde iken son yıllarında hasta savunuculuğu yönünde olduğu gösterilmiş olup bu durumun hemşirelik eğitimine önemli düzeyde katkı sağladığı belirtilmektedir (4,9). Diğer araştırmalarda, hemşirelik öğrencilerinin eğitimlerinin her sınıfında, adalet, güven ve bakım değerlerinin (7), hasta savunucusu olarak hareket etme, ahlaki ve yasal haklarını koruma, şüpheli ya da uygun olmayan uygulamaları yapan kişilere engel olma gibi değerlerinin yüksek olduğu saptanmıştır (3). Ayrıca, hemşirelik öğrencilerinde, erkek cinsiyetin ve aile ekonomisinin düşük olmasının mesleki değerleri olumsuz etkilediği belirtilmektedir (8). Aynı zamanda, hemşirelerin mesleki değerleri algılama düzeyinin bu konuda eğitim almamaları nedeniyle düşük olduğu (2) ve mesleğe yönelik olumsuz fikirlerinin altında yatan nedenin de okulda verilen eğitim ve okulun çalışma hayatına öğrencileri yeterince hazırlayamamış olduğu vurgulanmaktadır (5). Bunların yanı sıra, hemşirelik öğrencileri bölümünü istemeden seçme, bu bölümde öğrenim görmekten memnun olmama, aşırı iş yükü, sosyal etkinliklere katılamama, hastalara bakım verme, uygulama alanındaki rol belirsizliği, stres ve stresle başa çıkamada başarısızlık, klinik becerilerde yetersizlik, maddi kaygı, sosyal destek alamama ve motivasyonda azalma gibi nedenlerden dolayı tükenmişlik yaşayabilmektedir (10-12). Tükenmişlik, uzun dönemde fiziksel, duygusal ve zihinsel bir yorgunluğa neden olarak özellikle sağlık hizmetleri gibi insan odaklı mesleklere yönelenlerin maruz kaldıkları

mesleki bir zarar olarak kabul edilmektedir (11). Bu konuda yapılan bir araştırma, hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik ve duyarsızlaşma düzeylerinin diğer bölümlerdeki öğrencilere göre ve dördüncü sınıftakilerin birinci sınıftakilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkarmıştır (13). Benzer olarak başka bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin duygusal tükenme ve duyarsızlaşma düzeylerinin birinci sınıftan son sınıfa kadar yükseldiği saptanmıştır (10). Bu sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinin mesleğe bağlı yıpranmaları eğitim sürecinde başladığını ve artarak devam ettiğini göstermektedir (10-12). Hemşirelik öğrencilerde meydana gelen bu tükenmişlik mesleği bırakmalarına bile neden olabilmektedir (10,11). Fakat, bu konuda literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinde tükenmişlik düzeyinin mesleki değerlere etkisini inceleyen çalışmalara ulaşılamamıştır. Türkiye’de hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik (11,13-15) ve mesleki değerlerini (2,4-6,16,17) inceleyen çalışmalar yapılmış ancak arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara ulaşılamamıştır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri ve mesleki değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesiyle, eğitim süreçleri tamamlandıktan sonra sağlık ekibine dahil olacak hemşirelik öğrencilerinin mesleki ve etik rollerine yönelik verdikleri öneme ilişkin bir görüş kazandırılacaktır.

Araştırma soruları;

1. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler düzeyi nasıldır?
2. Hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi nasıldır?
3. Hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi ve mesleki değerleri arasında nasıl bir ilişki vardır?
4. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerlerini etkileyen faktörler nelerdir?
5. Hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyinin etkileyen faktörler nelerdir?

Gereç ve yöntem

Araştırmanın şekli

Bu araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırma, İzmir ilinde bir Hemşirelik Fakültesi’nin lisans öğrencileri ile Nisan-Haziran 2017 tarihi arasında yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini Hemşirelik Fakültesinde öğrenim görmekte olan tüm öğrenciler (N=1581), örneklemini lisans eğitimine devam eden ve çalışmaya katılmaya gönüllü toplam 469 hemşirelik öğrencisi (1. Sınıf=117, 2. Sınıf=161, 3. Sınıf=90 ve 4. Sınıf=101) oluşturmuştur. Tüm sınıfların eşit

temsil edilmesini sağlamak için tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Parvan ve arkadaşları (2012) çalışması referans alınarak, G Power 3.0 programında tip 1 hata 0.05, tip 2 hata 0.20 (0.80 güce göre) kabul edilerek hesaplanan örneklem büyüklüğü 430 olarak belirlenmiştir (8). Her sınıftan orantılı sayıda öğrenci sayısına ulaşılması için her sınıftaki mevcut öğrenci sayısı, fakültede öğrenim gören toplam öğrenci sayısına 1581 bölünüp, hesaplanan örneklem büyüklüğü sayısına (n=430) çarpılarak hesaplanmıştır (1. Sınıf=91, 2. Sınıf=164, 3. Sınıf=90, 4. Sınıf=85).

Veri toplama araçları

Araştırmanın verileri Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu, Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği-Revize (HMDÖ-R) ve Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF) uygulanarak ile toplanmıştır (Ek 2-3-4).

Sosyo-Demografik Özellikler Bilgi Formu; yaş, cinsiyet, medeni durum, yaşadığı yer, bölümünü isteyerek seçme, sosyal etkinliklere katılma, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olma, mesleki değerlerle ilgili eğitim almayı içeren toplam sekiz sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği-Revize (HMDÖ-R); Amerikan Hemşireler Birliğinin (ANA) etik kurallarını yansıtan, hemşirelik değerlerinin gelişimini değerlendirmek amacı ile Weis ve Schank tarafından (2000) geliştirilmiştir (18). Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği'nin her bir maddesi, özel bir etik kodu yansıtan ve yorumsal olarak açıklayan kısa tanımlayıcı cümlelerden oluşmaktadır. Ölçek hem eğitim hem de uygulama alanlarında kullanılabilen bir değerlendirme aracıdır. Ölçeğin 44 maddelik ilk versiyonu Orak ve Alpar (2012) tarafından, "Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği" olarak Türk toplumuna uyarlanmıştır (16).

Weis ve Schank tarafından ölçek 2009 yılında revize edilerek 26 maddelik versiyonu oluşturulmuştur (19). Ölçek, 1 (önemli değil) ile 5 (çok fazla önemli) arasında değişen ve 26 madde içeren beşli likert tiptedir. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 26-130 arasındadır. Yüksek puan mesleki değerlere uyumun güçlü olduğunu gösterir. HMDÖ-R alt boyut içermemektedir. Ölçekte ters çevrilecek puanlanan madde bulunmamaktadır. Revize edilen ölçeğin Cronbach's alfa katsayısını 0.92, faktör yük değerleri 0.46-0.79 aralığında olup Bakım, Aktivizm, Güven, Profesyonellik ve Adalet olarak beş faktör ile desteklendiği saptanmıştır (6,19). Bu ölçek farklı toplumlara uyarlanarak, hemşirelerin ve öğrenci hemşirelerin mesleki değerlerini inceleyen çalışmalarda kullanılmıştır (20,21). Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği- Revize'nin Türkçe geçerlik ve

güvenirlilik çalışması Acaroğlu tarafından 2014 yılında yapılmıştır. Acaroğlu'nun (2014) Türkçeye uyarlama çalışmasında ölçeğin, Cronbach alfa güvenirlilik katsayısının 0.96, tek boyutlu ve çok faktörlü olduğu, faktör yüklerinin 0.47-0.82 aralığında değişen üç faktör ile desteklendiği saptanmıştır (6). Bu faktörler, Bakım (madde sayısı: 10,12,13,14, 15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25), Profesyonellik (madde sayısı: 4,5,6,7,8,9,11,26) ve Güven (madde sayısı: 1,2,3) olarak adlandırılmıştır.

Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu (MTE-ÖF); Schaufeli ve arkadaşları (2002) tarafından öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (22). Çapri ve arkadaşları (2011) tarafından Türk toplumuna uyarlanmıştır. Ölçek 1 (hiçbir zaman) ile 5 (her zaman) arasında değişen ve 13 madde içeren beşli likert tiptedir. Ölçekten "tükenme (5 madde)", "duyarsızlaşma (4 madde)" ve "yetkinlik (4 madde)" olarak isimlendirilen 3 faktörlü bir yapı elde edilmiştir ve alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyonların 0.32 ile 0.83 arasında değiştiği belirtilmiştir. Tükenme ve duyarsızlaşma alt ölçeklerindeki yüksek puan ve yetkinlik (ters puanlanmaktadır) alt ölçeğindeki düşük puan tükenmişliği göstermektedir. Puanlamada, her bir kişi için üç ayrı tükenmişlik puanı hesaplanmaktadır. Ölçeğin toplam puanı alınmamakta olup, üç alt boyut tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik olmak üzere üç boyutun her biri için ayrı puan elde edilmektedir (23). Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı sırasıyla .76, .82 ve .61 olarak bulunurken, test-tekrar test güvenirlilik sonuçları ise sırasıyla .76, .74 ve .73 olarak bulunmuştur (23).

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı analiz olarak sayı, yüzde, ortalama ve standard sapma kullanılmıştır. Mesleki değerler ve tükenmişlik düzeyi puan ortalamalarını arasındaki ilişki ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. Mesleki değerler ve tükenmişlik düzeyi puan ortalamalarını etkileyen faktörler ki kare, iki bağımsız grupta farkın önemlilik testi ve Anova testi ile analiz edilmiştir.

Araştırmanın etik boyutu veya yönü

Araştırmaya başlanmadan önce Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan (04.05.2017 tarihli 2017/10-18 karar numaralı) ve çalışmanın yapıldığı kurumdan yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerden yazılı onam alınmıştır. Ayrıca, araştırmada kullanılan ölçekleri Türkçeye uyarlayan yazarlardan izin alınmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin %79.1'i kadın, yaş ortalamasının 21.02 ± 1.78 (min:18; max: 29), %62.7'sinin 18-21 yaş arasında ve %83.2'sinin çekirdek aileye sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %69.5'i gelirin gidere denk olduğunu, %51'i en uzun yaşadığı yerin il olduğunu ve %53.5'i şu an arkadaşları ile birlikte yaşadığını belirtmiştir (Tablo 1). Öğrencilerin %61.6'sı hemşirelik bölümüne isteyerek geldiğini, %71.2'si hemşirelik eğitimi almaktan memnun olduğunu ve %76.5'i hemşirelik öğrencileri derneğine üye olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %65.7'si sosyal etkinliklere bazen katıldığını, %63.8'i mesleki değerler ile ilgili eğitim aldığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin, mesleki değerler puan ortalaması 105.36 ± 14.24 bulunmuştur. Öğrencilerin, mesleki değerler ile tükenmişlik ölçeği alt boyutlarından tükenme puanları ($r=-0.047$; $p=0.308$) arasında ilişki bulunmazken, duyarsızlaşma ($r=-0.194$; $p=0.000$) puanları arasında negatif yönlü ve yetkinlik ($r=0.294$; $p=0.000$) puanları arasında pozitif

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (n=469)

Özellikler	Ort	SS
Yaş	21.01	1.78
	<i>n</i>	(%)
≤21	294	62.7
22+	175	37.3
Cinsiyet		
Kız	371	79.1
Erkek	98	20.9
Aile tipi		
Çekirdek	390	83.2
Geniş	71	15.1
Parçalanmış	8	1.7
Aile gelir durumu		
Gelirgiderdenaz	105	22.4
Gelirgiderdenk	326	69.5
Gelirgiderdenfazla	38	8.1
Enuzunsüreyaşayan yeri		
İl	239	51.0
İlçe	155	33.0
Köy/Kasaba	75	16.0
Şu an birlikte yaşanılan kişi		
Aile	132	28.1
Arkadaş	251	53.5
Yalnız	80	17.1
Yurt	6	1.3

Tablo 2. Öğrencilerin tükenmişlik ve mesleki değerler puanları arasındaki ilişki (n=469)

Tükenmişlik	Mesleki Değerler	
Tükenme	$r = -0.047$	$p = 0.308$
Duyarsızlaşma	$r = -0.194$	$P = 0.000^*$
Yetkinlik	$r = 0.294$	$P = 0.000^*$
* $p < 0.001$		

yönlü bir ilişki bulunmuştur. Duyarsızlaşma puanları arttıkça mesleki değerlerin azaldığı, yetkinliğin arttıkça mesleki değerlerin arttığı saptanmıştır (Tablo 2).

Öğrencilerin tükenme, duyarsızlaşma ve yetkinlik alt boyut puan ortalamaları sırasıyla; 14.99 ± 4.68 , 8.96 ± 3.81 , 12.50 ± 3.00 bulunmuştur. Hemşirelik eğitimi almaktan memnun olan, derneğe üye olan, sosyal etkinliklere her zaman katıldığını belirten, mesleki değerler eğitimi alan, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olan ve ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin mesleki değerler puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Hemşirelik bölümünü isteyerek tercih eden, hemşirelik eğitimi almaktan memnun olan, sosyal etkinliklere her zaman katılan ve mesleki değerler eğitimi alan öğrencilerin tükenme, duyarsızlaşma puan ortalamalarının düşük ve yetkinlik puan ortalamalarının yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Hemşirelik öğrencileri derneğine üyeliği olan öğrencilerin duyarsızlaşma puan ortalamasının daha düşük ve yetkinlik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). İkinci sınıf öğrencilerinin tükenme puan ortalamalarının daha yüksek ve ilde yaşayan öğrencilerin yetkinlik puan ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 3).

Tartışma

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler düzeyi, tükenmişlik düzeyi ve etkileyen faktörleri, mesleki değerler ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki hakkında önemli bulgulara ulaşılmıştır. Öğrencilerin, duyarsızlaşma puanları arttıkça mesleki değerlerin azaldığı ve yetkinliğin arttıkça mesleki değerlerin arttığı saptanmıştır. Literatürde, tükenmişlik düzeyi ve mesleki değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara ulaşılamamıştır. Tükenmişlik düzeyinin mesleki değerleri etkilemesi önemli bir veridir. Öğrencilerde tükenmişliğe neden olan faktörlerin kontrol altına alınmasının mesleki değerler düzeyini de olumlu etkileyebileceği görülmektedir.

Bu çalışmada, tüm sınıflardaki öğrencilerin hemşirelik mesleki değerler puan ortalaması iyi düzeyde bulunmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin mesleki değerler ve tükenmişlik düzeylerinin etkileyen faktörler (n=469)

<i>Özellikler</i>	<i>Mesleki değerler</i>	<i>Tükenme</i>	<i>Duyarsızlaşma</i>	<i>Yetkinlik</i>
Hemşirelik bölümünü isteyerek tercih etme				
	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	105.96 ± 13.66	14.22±4.31	8.30±3.38	12.73±2.84
Hayır	104.38 ± 15.11	16.23±4.99	10.01±4.20	12.15 ±3.21
t	1.168	-4.449	-4.601	2.022
p	0.243	0.000*	0.000*	0.044*
Hemşirelikeğitimialmaktanmemnunolma				
Evet	107.28 ± 13.36	13.81±4.18	8.02±3.18	12.85±2.91
Hayır	100.60 ± 15.26	17.93±4.58	11.27±4.23	11.65±3.06
t	4.440	-9.397	-8.026	3.996
p	0.000*	0.000*	0.000*	0.000*
Hemşireliköğrencileriderneğineüyelik				
Evet	109.38 ± 13.27	14.31±4.48	8.06±3.09	13.06 ± 2.96
Hayır	104.13 ± 14.32	15.20±4.73	9.23±3.96	12.33 ± 2.99
t	3.421	-1.743	-3.248	2.221
p	0.001*	0.082	0.001*	0.027*
Sosyaletkinliklerekatılım				
Herzaman	111.70 ± 11.49	12.25±4.41	7.50±3.64	14.20±3.33
Bazen	105.49 ± 14.20	14.20±4.30	8.48±3.49	12.68±2.88
Hiçbirzaman	103.96 ± 14.54	17.26±4.74	10.29±4.17	11.81±3.05
F	6.061	27.312	13.294	8.254
p	0.048*	0.000*	0.000*	0.000*
Mesleki deęerle ilgilieğitimalma				
Evet	106.67 ± 14.53	14.48±4.51	8.39±3.46	13.01±2.88
Hayır	103.05 ± 13.45	15.89±4.84	9.96±4.17	11.62±3.01
t	2.664	-3.153	-4.154	4.938
p	0.008*	0.002*	0.000*	0.000*
Öğrencininöğrenimgördüğü sınıf				
1.sınıf	104.29 ± 15.48	14.65 ± 4.57	9.03±3.73	12.02±3.17
2.sınıf	106.86 ± 13.05	16.02 ± 4.62	8.98±3.90	12.37±2.91
3.sınıf	104.24 ± 13.52	14.03±4.57	8.77±3.80	12.90±3.06
4.sınıf	105.20 ± 15.17	14.61±4.77	9.01±3.78	12.94±2.81
F	1.005	4.374	0.093	2.346
p	0.390	0.005*	0.964	0.072
Öğrencinin enuzun süre yaşadığı yer				
İl	105.81 ± 14.12	15.36±5.05	9.16±4.05	12.80±3.04
İlçe	104.89 ± 14.08	14.69±4.40	8.81±3.61	11.94±2.88
Köy/Kasaba	104.88 ± 15.08	14.46±3.92	8.62±3.39	12.72±2.99
F	0.246	1.549	0.755	4.123
p	0.782	0.213	0.470	0.017*
Öğrencinin şuan birlikte yaşadığı kişi/kişiler				
Aile	107.95 ± 14.14	14.66±5.17	8.57±3.93	12.90±2.96
Arkadaş	104.32±14.01	14.88±4.39	8.96±3.66	12.41±3.00
Yalnız	105.16±14.71	16.03±4.62	9.63±4.01	12.23±3.08
Yurt	94.50±11.57	13.16±4.62	8.33±3.61	11.16±2.31
F	11.080	1.898	1.348	1.480
p	0.011*	1.129	0.258	0.219

*p<0.05

Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda, son sınıf öğrencilerinin mesleki değer puan ortalamalarının yüksek (5) veya düşük düzeyde (3) olduğu belirtilirken birinci sınıf öğrencilerinde ise çok iyi düzeyde olduğu (4) belirtilmektedir. Bulgularımızla benzer olarak, Caldwell ve Miller'ın (2016) çalışmasında öğrencilerin sınıf farklılığının mesleki değerleri etkilemediği saptanmıştır (7). Lacobucci ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında ise son sınıf öğrencilerin mesleki değerler puan ortalamasının iyi olduğu ve mesleki değerleri içselleştirdikleri belirtilmiştir (13). Parvan ve arkadaşları da (2012) İran'daki son sınıf hemşirelik öğrencilerinin hastanın gizliliğini, ahlaki ve yasal haklarını korumak, uygulama alanında yeterliliğini sürdürmek gibi mesleki değerleri yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır (8). Öğrencilerin mesleki değerlerini inceleyen çalışma sonuçlarının farklılık göstermesinin nedeni, araştırmaların yapıldığı kurumlardaki hemşirelik eğitim programında mesleki değerler ile ilgili derslerin farklı sınıflarda verilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Türkiye'de mesleki değerler ile ilgili teorik bilginin verildiği derslerin genelde birinci sınıf eğitim programı içerisinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle, birinci yılda öğrencilere mesleki değerlerin kazanılmasında hemşirelik eğitiminin önemli düzeyde katkısı olduğu vurgulanmaktadır (4). Hemşirelik mesleğinde en önemli felsefe, bakım verilen kişiye bütüncül yaklaşımdır. Hemşirelik okullarının eğitim programlarının bu felsefeyi geliştirecek özellikte olması ve neyi nedeni anlayabilecek mesleki değerlerinin farkında mezunlar yetiştirmesi gerekir (24). Hemşirelik eğitim programı içerisinde mesleki değerler konusunda bilgi ve duyarlılığın artırılarak öğrencilerin bu konuda yeterlilik kazanabilmesi için tüm sınıflarda mesleki değerler konusunun basitten karmaşığa doğru dikey entegrasyonla verilmesi gerekmektedir.

Hemşirelik eğitimi almaktan memnun olma, sosyal etkinliklere katılma, mesleki değerler eğitimi alma, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olma ve aile ile birlikte yaşamının hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler düzeyini arttırdığı belirlenmiştir. Benzer olarak bu konuda yapılan çalışmalarda, alınan eğitimden memnun olmanın (5,13,25-28), mesleği kendisi ve ailesinin isteğiyle seçmenin, arkadaşları ve çevresiyle hemşirelik mesleğini konuşabilmenin, hemşirelik mesleğini sevmenin mesleki değerler düzeyini arttırdığı belirtilmiştir (5). Sonuçlar ele alındığında, sevginin saygıyı doğurduğu bir kez daha görülmektedir. Yani, severek ve isteyerek hemşirelik eğitimi almanın, bu süreçte sadece akademik değil aynı zamanda sosyal olarak aktif olmanın ve öğrencilik döneminden itibaren mesleki kuruluşlarda var olmanın meslek sevgisini ortaya çıkardığı bununla birlikte mesleki değerleri de geliştirdiğinin de açıkça bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

Mesleki değerlere yönelik duyarlılık ve yeterliliğin hemşirelik eğitimi içerisinde başladığı ve mezuniyet sonrasında da bilgi ve deneyimlerle daha da geliştiği gösterilmiştir. Diğer bir deyişle, hemşirelik öğrencilerinin ve mezuniyet sonrası hemşirelerin kazandıkları mesleki değerlerin farklılaştığı görülmektedir (3,4,8). Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, öğrencilerin insan onurunu birinci sıraya yerleştirdiği ve bunu sırasıyla adalet ve doğruluk izlediği (4), son sınıf öğrencilerinde ise ahlaki ve yasal hakların korunması, hasta hakları savunuculuğu ve diğer sağlık görevlilerinin şüpheli ve uygunsuz uygulamalarına karşı koyma gibi davranışlarının geliştiği belirtilmektedir (3,8). Shahriari ve Baloochestani'nin (2014) mezuniyet sonrası hemşirelerle yaptığı çalışmada da en belirgin mesleki değerlerinin halkın sağlığının ve güvenliğinin korunması, hastaların ahlaki ve yasal haklarının korunması, uygulamada bireye saygı ve sadakat gösterilmesi ve hastaların mahremiyet haklarına saygı duyulmasının olduğu belirtilmiştir (29). Bu sonuçlar, hemşirelik eğitiminin başlangıcında kazandırılan değerlerin hemşirelik eğitiminin son yılında hasta savunuculuğu gibi daha özel becerilerin kazandırılması ile devam ettiği ve meslek hayatında tecrübe kazandıkça mesleki değerlerin geliştiğini göstermektedir. Mesleki değerlerde yeterlilik kazanma hastaya özel bakım verebilme becerisini, hasta memnuniyetini ve hemşirelerin mesleğine olan bağlılığını arttıran önemli bir faktördür (1). Bu nedenle hemşirelik eğitim programı içerisinde ve mezuniyet sonrası eğitimlerde mesleki değerler konusunun yer alması önemlidir (2).

Üniversite öğrencilerinin genelinde mesleği ya da bölümü isteyerek seçmeme tükenmişliği arttıran önemli bir faktördür (30). Çalışmada, hemşirelik bölümünü isteyerek seçme, aldığı eğitimden memnun olma, sosyal etkinliklere katılma, mesleki değerler eğitimi alma ve hemşirelik öğrencileri derneğine üye olmanın tükenmişlik düzeyini düşürdüğü yetkinlik düzeyini arttırdığı saptanmıştır. Benzer olarak diğer çalışmalarda, hemşireliği isteyerek seçen ve bölümünden memnun olan öğrencilerin mesleki değerleri ve yetkinlik puanları yüksek, tükenmişlik ve duyarsızlaşma puanları düşük olduğu belirtilmektedir (5,13,25-28). İnsanların yaşamlarının büyük bir çoğunluğunda emek verecekleri mesleği kendi istekleri ile seçmeleri ve bu mesleğin kendileri için uygun olması elbette önemlidir. Fakat, ülkemizde meslek seçiminde maddi kaygılar ve işsiz kalmama düşüncesi etkili olmaktadır (31). Uluslararası düzeyde bakıldığında ise hemşirelik mesleğinin seçme nedenleri arasında insanlara yardım etme isteği, insanlara hizmet verme isteği gibi hemşirelik mesleğinin doğasında olan nedenler yer almaktadır (32). Hemşirelik mesleği uzun ve yorucu çalışma saatleri olan sıfır hata beklentisiyle hasta

bireyler ve ailelerine hizmet veren, insan hayatını koruma gibi kutsal bir görevi olan bir meslektir. Bu nedenle hemşirelik mesleğinin istenerek yapılması ve memnun olunması çok önemli faktörlerdir. Ayrıca, literatürde, sosyal aktivitelere katılmanın tükenmişlik düzeyini azalttığı belirtilmektedir (13,15,25,27,28,30,33). Sosyal ve kişisel faaliyetler benlik saygısı, kendine güven ve refahı güçlendirmektedir (12). Hemşirelik öğrencileri yoğun bir program ve bunun önemli bir bölümü hastanelerde mesleki uygulamalarla geçen bir eğitim almaktadırlar (15). Hemşirelik öğrencilerinin akademik işlerinin yanı sıra sosyal aktivitelere katılma ihtiyaçlarının olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öğrencilerinin mesleklerinden memnuniyeti, mesleki değerler düzeyini arttırmak ve yaşayacakları tükenmişlik düzeyini azaltmak için; liselerde öğrencilere mesleği tanıttıcı etkinlikler yapılması, hemşirelik okullarında mesleği sevdireci ve meslekte kalmayı özendirici sosyal etkinlikler, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olma ve meslek ile ilgili etkinliklere katılımla desteklenmelidir.

Literatürde yapılan çalışmalarda, sınıf düzeyi arttıkça tükenmişliğin arttığı belirtilmiştir (10,13,15,26,28,33,34). Farklı olarak çalışmamızda, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri diğer sınıflara göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin, öğrenimlerinin önemli bir bölümü hastanelerde stajlarla geçmekte ve daha yoğun bir programla eğitim almaktadırlar. Hastanelerdeki iş yükü, stres, çalışma saatlerindeki yoğunluk, sıfır hata ile çalışma beklentisi hasta ve yakınlarının istekleri tükenmişliğe neden olabilir (15). Birinci sınıf öğrencilerinde, yoğun ve ağır geçen üniversite sınavına hazırlanma sürecinden sonra bir programa yerleşmiş olma ve ders yükünün daha az olması tükenmişliği azaltabilir. Son sınıf öğrencilerinde ise daha yoğun geçen mesleki derslerin olması, okulu bitirme, atama için merkezi sınavlara hazırlanma ve istihdam belirsizliği gibi faktörler bu süreçte daha fazla stres ve tükenmeye neden olabilir (2,13,27). Bu çalışmada, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri diğer sınıflara göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni fakülte müfredat programında, mesleki derslerin, uygulamaların bu sınıfta başlaması ve sınıf mevcudunun diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre oldukça fazla olması gibi nedenlere bağlı olabileceği düşünülmektedir. Çünkü, araştırmanın yapıldığı hemşirelik fakültesinde ikinci sınıf öğrencilerinin mevcudu 606 olup diğer sınıf mevcutlarının iki katından fazladır. Son yıllarda hemşirelik öğrenci sayısında

kontROLSÜZ yapılan artış ve bir yıllık dil hazırlık aşamasının iptal edilerek bir anda o yılki sınıf mevcudunun iki kat artması hemşirelik eğitimi etkilemiştir. Bu sorun hemşirelik eğitimi yapılan okul ve fakültelerde derslik bulunmaması ve uygulamaya alanı bulamama gibi fiziksel yetersizlik, öğretim elemanı sayısının yetersiz olması ve öğrencilerin eğitimine yeterince zaman ayrılamaması gibi akademik sorunlara neden olmuştur. Bu durum öğrencilerin tükenmişlik yaşamalarında etkili olmuş olabilir. Öğrencilerin büyük şehirlerde yaşamış olması (15) ve öğrenci yurdunda ikamet etmesinin tükenmişlik düzeylerini yükselttiği belirtilmektedir (12,25,26,28,33). Çalışmamızda farklı olarak, öğrencilerin daha önce yaşamış yerle ilgili olarak tükenme ve duyarsızlaşma durumlarında farklılık olmayıp sadece ilçe de yaşayanlarda yetkinlik düzeyini düşük olduğu belirlenmiş olup, eğitim sürecinde ikamet ettikleri yerle tükenmişlik arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Bu araştırmanın sınırlılığı verilerin sadece bir hemşirelik fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden elde edilmesidir. Araştırma sonuçlarının daha geniş bir örnekleme temsil etmesi için farklı hemşirelik fakültesi, hemşirelik okulları ve hemşirelik bölümlerinde öğrenim gören öğrencileri kapsamaması önerilir.

Sonuç

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerler düzeyi iyi düzeyde bulunmuştur. Tükenmişlik düzeyinin mesleki değerler düzeyini etkilediği saptanmıştır. Bu nedenle, tükenmişlik düzeyine etki eden faktörlerin kontrol altına alınması mesleki değerler düzeyini arttıracaktır. Mesleki değerler düzeyini, hemşirelik eğitimi almaktan memnun olmanın, sosyal etkinliklere katılmanın, mesleki değerler eğitimi almanın, hemşirelik öğrencileri derneğine üye olmanın ve aile ile birlikte yaşamının arttırdığı bulunmuştur. Hemşirelik bölümünü isteyerek seçme, alınan eğitimden memnun olma, sosyal etkinliklere katılma, mesleki değerler eğitimi alma ve hemşirelik öğrencileri derneğine üye olmanın tükenmişlik değeri düzeyini azalttığı ve yetkinlik düzeyini arttırdığı saptanmıştır. Öğrencilerin mesleki değerler düzeyini arttırmak ve tükenmişlik düzeylerini azaltmak için fakülte içinde çeşitli sosyal aktivitelerin planlanması, hemşirelik mesleki değerlerinin artırılmasına yönelik bir derneğe üye olma, meslek ile ilgi eğitimler alma gibi konularda öğrencilere danışmanlık yapılması ve desteklenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- Can Ş, Acaroğlu R. Hemşirelerin Mesleki Değerlerinin Bireyselleştirilmiş Bakım Algıları ile İlişkisi. *F N Hem Derg* 2015;23:32–40. [CrossRef]
- Göriş S, Kılıç Z, Ceyhan Ö, Şentürk A. Hemşirelerin Profesyonel Değerleri ve Etkileyen Faktörler. *Psikiyatri Hem Derg* 2014;5:137–42. [CrossRef]
- Lacobucci TA, Daly BJ, Lindell D, Griffin MQ. Professional Values, Self-Esteem, and Ethical Confidence of Baccalaureate Nursing Students. *Nurs Ethics* 2012;20:479–90. [CrossRef]
- Kaya H, Işık B, Şenyuva E, Kaya N. Hemşirelik Öğrencilerinin Bireysel ve Profesyonel Değerleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012;15:1–9.
- Bulut HK, Erdol H, Çalık KY, Aydın M, Yılmaz G. Evaluation of Occupational Professionalism of Final Year Nursing Students of a University. *Procedia Soc Behav Sci* 2015;186:445–50. [CrossRef]
- Acaroğlu R. Revize Edilen Hemşirelerin Mesleki Değerleri Ölçeği Türkçe Formunun Güvenirlilik ve Geçerliliği. *F N Hem Derg* 2014;22:8–16. [CrossRef]
- Caldwell HE, Miller KL. Professional Values in Baccalaureate Nursing Students. *Honors Research Projects* 2016;338:1–46. Erişim: https://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1263&context=honors_research_projects
- Parvan K, Zamanzadeh V, Hosseini FA. Assessment of Professional Values Among Iranian Nursing Students Graduating in Universities With Different Norms of Educational Services. *Thrita J Med Sci* 2012;1:37–43. [CrossRef]
- Parandeh A, Khaghanizade M, Mohammadi E, Nouri JM. Factors Influencing Development of Professional Values Among Nursing Students and Instructors: A systematic review. *Glob J Health Sci* 2015;7:284–93. [CrossRef]
- Takemura K, Hasegawa M, Tamura S, Takishita Y, Matsuoka T, Iwawaki Y, Yamanaka R. The Association Between Burnout Syndrome and Personality in Japanese Nursing Students. *Int J Recent Sci Res* 2015;6:5545–49.
- Ertekin Pınar Ş, Bilgiç D, Demirel G, Akyüz MB, Karatepe C, Sevim D. Sağlık Alanlarında Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *TAF Prev Med Bull* 2015;14:284–92. [CrossRef]
- da Silva RM, Goulart CT, Lopes LFD, Serrano PM, Costa ALS, de Azevedo Guido L. Hardy personality and burnout syndrome among nursing students in three Brazilian universities-an analytic study. *BMC Nurs* 2014;13:1–6. [CrossRef]
- Kaya ŞD, Ariöz A. Ebe ve Hemşire Öğrencilerinde Tükenmişlik Düzeyi ve Etkileyen Faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2014;31:89–99.
- Akansel N, Tunc GÇ, Özdemir A, Tuğutlu Z. Assessment of Burnout Levels among Working Undergraduate Nursing. *J Caring Sci* 2012;5:1–6.
- Gündüz B, Çapri B, Gökçakan Z. Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 2012;19:38–55. Erişim: <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138144-2013121818138-4.pdf>
- Orak NŞ, Alpar ŞE. Validity and Reliability of The Nurses' Professional Values Scale's Turkish Version. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2012;2:22–31. Erişim: <http://dSPACE.marmara.edu.tr/bitstream/handle/11424/3500/5000003686-5000005250-1-SM.pdf?sequence=1>
- Özsoy S, Dönmez RÖ. Nurses professional values scale-revised: Psychometric properties of the Turkish version. *Nurs Pract Today* 2015;2:16–24.
- Schank MJ, Weis D. Exploring Commonality of Professional Values Among Nurse Educators in The United States and England. *J Nurs Educ* 2000;39:41–4.
- Weis D, Schank MJ. Development and Psychometric Evaluation of The Nurses' Professional Values Scale-Revised. *J Nurs Meas* 2009;17:221–31. [CrossRef]
- Hoyuelos BS, Fraile CL, Weis D, Urien ED, Elsdén CA, Schank MJ. Nursing Professional Values: Validation of a Scale in a Spanish Context. *Nurse Educ Today* 2010;30:107–12. [CrossRef]
- Lin YH, Wang LS. A Chinese Version of The Revised Nurses Professional Values Scale: Reliability and Validity Assessment. *Nurse Educ Today* 2010;30:492–8. [CrossRef]
- Schaufeli WB, Salanova M, Gonzales-Roma V, Bakker AB. The Measurement of Engagement and Burnout: a Two Sample Confirmatory Factor Analytic Approach. *J Happiness Stud* 2002;3:71–92. Erişim: <https://www.wilmarschaufeli.nl/publications/Schaufeli/178.pdf>
- Çapri B, Gündüz B, Gökçakan Z. Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci Formu'nun (MTE-ÖF) Türkçe'ye Uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2011;1:134–47.
- Velioğlu P. Philosophy of Nursing. In: Sezgin M, editor. *Nursing History and Deontology*. Eskişehir: Web Offset; 1992. pp.27–42.
- Çalikoğlu EO, Kavuncuoğlu D, Köyceğiz E, Kavuncuoğlu E. Burnout, Life Satisfaction, and Related Factors Among Medical School Seniors at Atatürk University. *Med Sci Hypotheses* 2017;4:10–7. [CrossRef]
- Hoseinabadi-farahani MJ, Kasirou L, Inanlou F. Academic Burnout: A Descriptive-Analytical Study of Dimensions and Contributing Factors in Nursing Students. *Austin J Nurs Health Care* 2016;3:1033.
- Pınar ŞE, Bilgiç D, Demirel G, Akyüz MB, Karatepe C, Sevim D. Sağlık Alanlarında Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *TAF Prev Med Bull* 2015;14:284–92.
- Tomaschewski-Barlem JG, Lunardi VL, Lunardi GL, Barlem ELD, Silveira RS, Vidal DAS. Burnout Syndrome Among Undergraduate Nursing Students at a Public University. *Rev Latino-Am Enfermagem* 2014;22:934–41. [CrossRef]
- Shahriari M, Baloochestani E. Applying Professional Values: The Perspective of Nurses of Isfahan Hospitals. *J Med Ethics Hist Med* 2014;7:1–7.
- Tansel B. Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015;44:241–68. [CrossRef]
- İnce S, Khorshid L. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2015;18:163–71. Erişim: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/29670>
- Jirwe M, Rudman A. Why Choose a Career in Nursing? *J Adv Nurs* 2012;68:1615–23. [CrossRef]
- da Silva RM, de Azevedo Guido L, Lopes LFD, Costa ALS, Serrano PM, Umann J. Impact of Nursing Students' Profile on Burnout Syndrome and Hardiness Personality. *J Nurs Educ Pract* 2017;7:19–26. [CrossRef]
- Seçer İ. Üniversite Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği ile Psikolojik Uyumsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2015;19:81–99.